

ШТАМПА У ИСТОЧНОМ БЕРЛИНУ И СОФИЈИ О ИЗЛОЖБИ „УСТАНАК У СРБИЈИ 1941. У ДЕЛИМА УМЕТНИКА“

Изложба Историјског музеја Србије „Устанак у Србији 1941. у делима уметника“, приказана током септембра и октобра 1975. године у Источном Берлину, у Музеју за немачку историју, изазвала је велико интересовање у јавности. То се види и из информација у дневним листовима, од којих наводимо оне најзначајније: „Neues Deutschland“, „Neue Zeit Berlin“, „Berliner Zeitung am Abend“, „Der Morgen“. Поред информација у штампи, источноберлински радио је дао опширан извештај у оквиру емисије из области културе. Емитован је и интервју аутора изложбе у трајању од око 10 минута.

Већ по отварању изложбе, 9. септембра, која је иначе била укључена у међународну прославу тридесетогодишњице победе над фашизмом, као једна од акција СФР Југославије у области културе, „Berliner Zeitung am Abend“ доноси информацију под насловом *Слика једног устанка*. Аутор чланка истиче разноврсност експоната из области уметничког стваралаштва, и репродукује неке од њих — Плакат из 1941. године, настао у првом партизанском атељеу у Ужицу, рад Д. Вуксановића. У сажетом тексту који говори о уметничком стваралаштву на тему устанка, истакнута је крагујевачка трагедија. „Потресна судбина ученика целог разреда гимназије из Крагујевца, који су из клупа одведени на стрељање, приказана је на многим делима уметничког стваралаштва . . .“

Новинар листа „Neues Deutschland“, поред уобичајених података о организаторима и отварању изложбе, веома концизно излаже њену тематску структуру и на тај начин информише јавност о значају догађаја приказаних на овој изложби. Он истиче да „... писци, ликовни уметници, песници, сценски и филмски ствараоци говоре о нечовечним поступцима и злочинима окупатора и приказују херојску борбу партизана“, напомињући да је „један број радова остао недовршен, јер су њихови аутори пали у борби против фашистичких окупатора“.

На сличан начин информише и новинар листа „Der Morgen“, који свој текст своди под наслов *Ангажована уметничка дела*, и новинар „Neue Zeit Berlin“, репродукујући фотографију изложбене дворане, приказујући истовремено фрагмент изложбе и посетиоце.

Најзначајнији је свакако исцрпни чланак у листу „Neues Deutschland“ од 13. и 14. децембра 1975, који је писао професор историје Хумболтовог универзитета у Берлину, др М. Целнер.

Наслов помало епски — *Херојска песма Ужичке републике* — одаје одређен однос аутора према догађајима који су резимирани у поднаслову „Једно поглавље из југословенског ослободилачког рата 1941—1945“. Овоме писцу изложба је била непосредни повод да грађане Демократске Републике Немачке упозна са специфичностима и значајним поглав-

љима народноослободилачке борбе у Југославији и Србији током 1941. године. Он истиче да „изложба омогућава упознавање антифашистичког покрета и народноослободилачке борбе југословенског народа путем уметничких дела“.

О изложби Историјског музеја у Источном Берлину писала је и наша штампа. Поред краће информације дописника Танјуга о отварању, о изложби је било речи у чланцима дописника „Политике“ Б. Богдановића и „Експрес Политике“ А. Мишића. Изложба је била повод за размишљање о томе колико и на какав начин се наши најмлађи упознају са новијом историјом у иностранству. „Догађај је несвакидашњи, јединствен и ваљда непоновљив: у Музеју немачке историје, у срцу Берлина, група младих Југословена стиче прва знања из недавне прошлости своје земље — слуша како је плануо устанак у Србији 1941. године...“, пише Богдановић.

А. Мишић у првом делу свог чланка говори о значају изложбе и интересовању које је изазвала. „Немци мисле да је то била једна од посећенијих културних приредби организованих последњих година“, каже он. Да је аутор чланка у праву, говори и број од 36.432 посетиоца који су изложбу видели.

*

Током новембра и почетком децембра изложба је приказана у Софији, у галерији „Шипка“. Организатори су били Историјски музеј Србије и Комитет за културу НР Бугарске. Постављена у веома подесном и репрезентативном простору, у обиму као и у Источном Берлину — око 450 експоната — изложба је такође наишла на интересовање. Опширан приказ у недељном листу „Народна култура“ (бр. 49, од 6. XII 1975), илустрован репродукцијом изложеног дела из области ликовне уметности — једном скулптуром, највише је места дао анализи експоната из области ликовних уметности. Нарочити нагласак је на високој оцени дела насталих за време самог рата, која поред ликовних имају и значајну документарну вредност.

Под насловом *О јунацима и јунаштву*, објављен је чланак у билтену који издаје Амбасада НР Бугарске у Југославији. Поред информација о организаторима, свечаном отварању и присутним на отварању, у чланку је посебно истакнуто интересовање публике. „Изложба је протекла у атмосфери великог интересовања од стране бугарске јавности — посетило ју је скоро 15.000 људи. Она је наишла на широк публицитет у бугарској дневној и периодичној штампи“, каже се у овом чланку.

Још 1973. године изложба „Устанак у Србији 1941. у делима уметника“ приказана је у Београду и Крагујевцу. За приказивање у иностранству, у јубиларној години прославе победе над фашизмом, изложба је допуњена и обogaћена великим бројем експоната, тако да је у овако репрезентативној верзији наишла на прилично интересовање стране публике.

Љиљана Константиновић